

Változások

*a magyarországi börtönnépeség
összetételében*

Dr. Bökönyi István *bv. vezérőrnagynak, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának a 2001. október 3-án, a Harmadik Magyar-Német Kollokviumon elhangzott előadása.*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszöntöm Önöket a magyar Büntetés-végrehajtás képviselőjében.

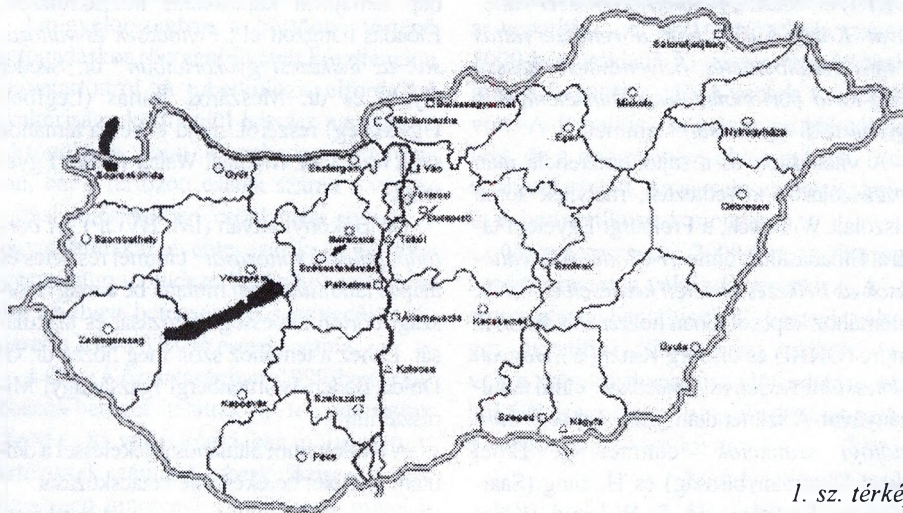
A magyar börtönnépeség változásainak ismertetése előtt röviden be szeretném mutatni a magyar büntetés-végrehajtás szervezetét.

Az Önök által látható térképvázlaton a magyar büntetés-végrehajtási intézetek területi elhelyezése látható. **(1. sz. térkép).** A szervezet 31 intézetből áll, melyek közül 14 „*végrehajtó ház*”, ahol az elítélteket tartjuk fogva. A

fővárosban és 16 megyében „*előzetes házak*” működnek, ahol az előzetes letartóztatottakat helyezük el. 3 megyénkben nincs előzetes ház, ott a végrehajtó házak tartják fogva az előzetes letartóztatottakat is.

Működteünk még ezen kívül egy regionális fiatalkorúak intézetét is és még 7 intézményt (kórház, oktatási központ, rekreációs központ, ellátó intézmény, igazságügyi megfigyelő és elmegyógyító intézet, stb.).

Tekintettel arra, hogy a magyar jogi szabályozás szerint az elítélteknek kötelező dolgoz-

1. sz. térkép

niuk, a szervezet része továbbá 12 gazdasági társaság, amelyek a fogvatartottak foglalkoztatását szervezik. Az intézeteket, intézményeket, gazdasági társaságokat az országos parancsnokság irányítja. A felügyeleti tevékenység az Igazságügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik.

A magyar büntetés-végrehajtás létszáma 6774 fő, ami a jelenlegi 17156 fős fogvatartotti létszámot tekintve 1:2,49 arányt jelent a fogvatartók és fogvatartottak viszonylatában.

A magyar fogvatartotti populáció alakulására ható tényezőket tekintve fontos a jogi szabályozás. A jogi szabályozás és a fogvatartotti populáció alakulása közötti összefüggésekből kiindulva fontosnak tartom az alternatív büntetések számát, az egyes bűncselekményekre kiszabható szabadságvesztés időtartamát, a büntetendő cselekmények bűncselekményi – szabálysértési megosztottsági arányát.

A bűnözés nagyságrendje, dinamikája, struktúrája is kiemelt tényező, amely nem csak a fogvatartotti létszám alakulását, hanem az egyes büntetés-végrehajtási intézettepusok (szigorúan őrzött, félig nyitott intézetek, stb.) iránti igényeket is meghatározza.

A magyar bűnüldöző szervek utóbbi években tapasztalható egyre hatékonyabb működése egyértelműen a fogvatartotti létszám növekedésének egyik tényezője.

A bírói ítélezés utóbbi időszakban tapasztalható – a szervezet bűnözés körébe tartozó

bűncselekmények, elkövetők esetében jogilag is előírt – szigorúbb gyakorlata szintén fogvatartotti létszámnövekedést eredményez.

A **2. számú táblázat** a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben a jogi normák szerint elhelyezhető fogvatartotti létszámot (a kapacitást), a valóságban elhelyezett fogvatartottak számát, továbbá a túltelítettség mértékét mutatja be az utóbbi öt év viszonylatában.

Közel öt év alatt **3751** fővel nőtt a fogvatartotti összlétszám, míg a férőhelyek száma szinte ugyanannyi maradt. Emiatt folyamatosan nőtt az intézetek túltelítettsége, amely napjainkban már az **55%-ot** is meghaladta.

A magyarországi intézetekben fogvatartottak döntő létszámában az alacsony műveltségű, főként vagyon, élet, testi épség elleni erőszakos bűncselekményeket elkövetők kriminológiai csoportjához tartoznak. Ez a csoport **72%-át** alkotja a fogvatartotti populációnak. A fogvatartottak jelenlegi populációjában **12%** nem végezte el az általános iskola 8 osztályát, **52%** csak általános iskolát végzett. Egyre nő a fogvatartottak számán belül azok létszáma, akik a szervezett bűnözői közökhöz tartoznak, és bűnözői életmódot folytatnak. Ezen csoport nagyságrendje **10%**. Jelenleg **835** fő külföldi állampolgárt tartunk fogva.

A fogvatartotti populáció változásai különbözőek a büntetőeljárás, a szabálysértési eljárás, az idegenrendészeti eljárás tekintetében (**3. tábla**).

Amíg az előzetes letartóztatottak száma öt év alatt csak **378** fővel nőtt, a nem jogerősen elítéltek száma is csak **315** fővel, a jogerősen elítélteké **3120** fővel. A szabálysértési és idegenren-

Év	Összlétszám	Férőhelyek száma	Túltelítettség
1997. dec. 31	13 405	10 977	22,12%
1998. dec.31.	14 366	10 221	40,55%
1999. dec. 31.	15 110	10 024	50,74%
2000. dec. 31.	15 542	10 249	51,64%
2001. okt. 1.	17 156	10 963	56,49%

2. sz. tábla

DOKUMENTUM

Év	1997. dec. 31.	1998. dec.31.	1999. dec. 31.	2000. dec. 31.	2001. okt. 1.
Előzetes letartóztatott	2 958	3 009	3 084	3 079	3 336
Nem jogerősen elítélt	702	896	1 019	1 026	1 027
Jogerősen elítélt	9 408	10 171	10 800	11 201	12 528
Szabálysértési elzárás	172	113	15	60	80
Idegenrendészeti őrizet	32	60	65	33	14

3. sz. tábla

dészeti eljárásokból eredő fogvatartások összlétszámai és létszámváltozásai nem jelentősek.

A fogvatartottak nemek szerinti változásainak öt év alatt az a fő jellemzője, hogy a férfiak és nők aránya a fogvatartottak között közel azonos 1997-ben, mint 2001-ben (4. tábla).

A magyar büntetés-végrehajtásban döntően 12 rezsím különül el.

Ezek a következők:

- fegyház;
- börtön;
- fogház;
- kényszergyógykezelt rezsímje;
- felnőtt korúak rezsímje,
- fiatalok előzetes letartóztatott rezsímje;

- a pénzbüntetés, közérdekű munka átváltóztatása miatt fogvatartottak rezsímje,
- fiatalok börtöne;
- fiatalok fogháza;
- elzárásra beutalt szabálysértők rezsímje;
- nem jogerősen elítélt felnőtt korúak rezsímje;

Év	Férfi	Nő	Összesen
1997. dec. 31.	12 622	783	13 405
1998. dec. 31.	13 557	822	14 379
1999. dec. 31.	14 169	945	15 114
2000. dec. 31.	14 530	1 012	15 542
2001. okt. 1.	16 063	1 093	17 156

4. sz. tábla

- nem jogerősen elítélt fiatalok rezsímje.

Az 5. táblán a 17 ezer 156 fogvatartott megoszlása látható a 12 rezsím szerint

Fokozat	1997 dec. 31.	1998 dec. 31.	1999 dec. 31.	2000 dec. 31.	2001 okt. 1.
Fegyház	3 170	3 289	3 338	3 376	3 518
Börtön	5 245	5 871	6 396	6 808	7 794
Fogház	311	318	318	372	500
Kényszergyógykezelt	165	173	181	173	185
Felnőtt korú előzetes	2 784	2 882	2 983	2 946	3 192
Fiatalkorú előzetes	174	132	113	133	144
Pénzbüntetés és közérdekű munka átváltóztatása	366	385	421	346	393
Fiatalkorúak börtöne	203	196	199	158	157
Fiatalkorúak fogháza	113	112	128	143	166
Elzárásra beutalt szabálysértő	172	113	15	61	80
Nem jogerős felnőtt korú	677	858	988	992	1 005
Nem jogerős fiatalok	25	37	30	34	22
Összesen	13 405	14 366	15 110	15 542	17 156

5. sz. tábla

DOKUMENTUM

Ítélet tartama	1997. dec.31.	1998. dec.31.	1999. dec.31.	2000. dec.31.	2001. okt. 1.
1 hónapnál rövidebb	12	12	16	12	16
1 hónaptól 6 hónapig	527	630	865	826	455
6 hónaptól 1 évig	862	984	1 341	1 729	1 726
1 évtől 2 évig	1 770	1 917	1 860	2 105	2 685
2 évtől 3 évig	1 348	1 540	1 602	1 464	1 789
3 évtől 5 évig	1 710	1 878	1 885	1 891	2 137
5 évtől 10 évig	2 187	2 179	2 188	2 161	2 564
10 év, vagy hosszabb	992	840	843	816	961
Életfogytiglan	0	191	200	197	195
Összesen	9 408	10 171	10 800	11 201	12 528

6. sz. tábla

A jogerősen elítéltek szabadságvesztésük időtartama szerinti kategorizálása is fontos. A most látható vázlaton megfigyelhető, hogy az elítéltek legnagyobb számban az 1-2 év időtartamú, továbbá az 5 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztési időtartamokra ítélték. Jelentős még a 3 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztésre ítélték száma is. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a 10 év vagy hosszabb, vagy az életfogytiglani szabadságvesztésre ítéltkre is, ami összesen 1156 személyt jelent (6. tábla).

Az elítéltek legnagyobb létszámban a 29 évtől 39 évig tartó korcsoportba tartoznak, ezt követi a 25-től 29-ig tartó korcsoport létszáma. A 17 éves kor alatti

fiatalkorú, vagy a 60 évnél idősebb időskorú fogvatartottak száma (118 fő, illetve 143 fő) igen kevés (7. tábla).

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A magyarországi börtönnépesség összetételének változásai, különösen a jelenlegi helyzet, a változások rendje igen fontosak abból a szempontból, hogy milyen irányban kell korszerűsíteni a magyar büntetés-végrehajtási szervezetet. A korszerűsítésnél figyelembe kell venni az Európai Unió börtönnormáit, büntetés-végrehajtási gyakorlatát, mivel országunk be kíván lépni az Európai Unióba.

Kor	1997. dec. 31.	1998. dec. 31.	1999. dec. 31.	2000. dec. 31.	2001. okt. 1.
14-17 évig	115	46	51	36	118
18-24 évig	2 091	2 313	2 305	2 249	2 400
25-29 évig	2 138	2 323	2 440	2 612	2 866
29-39 évig	2 964	3 241	3 497	3 634	4 114
40-49 évig	1 588	1 696	1 871	1 997	2 262
50-59 évig	403	430	505	527	625
60 év vagy, idősebb	109	122	131	146	143
Összesen	9 408	10 171	10 800	11 201	12 528

7. sz. tábla

Befejezőként szeretnék megemlíteni néhány olyan feladatot, amelyek a fogvatartotti populáció változásaiból, a változás trendjéből is adódnak.

1. A fogvatartotti férőhelyek számának növelése, új intézetek építésével, a régebbi intézetek bővítésével.
2. Az egyes intézetek profiljának határozottabb alakítása az ott működtetett különböző rezsimek szempontjából.

3. A fogvatartottak oktatási, munkáltatási és egyéb foglalkoztatási (kulturális, sport) lehetőségeinek bővítése.
4. A fiatalokúakkal, a kriminológiai nézőpontból tipizált fogvatartotti csoportokkal történő megkülönböztetett foglalkozás tárgyi és személyi feltételeinek bővítése, a megkülönböztetett gyakorlat színvonalas végzése.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, köszönöm hogy meghallgattak!